

Oikea riskianalyysi on tärkeä asia: pankkikriisistä pitää oppia

PERTTI LINKOLA

Juhana *Vartiainen* kiinnitti Kansantaloudellisen aikakauskirjan pääkirjoituksessa 2/93 huomiota sivistysvaltion tärkeään ominaisuuteen. Ongelmien kaatuessa yli ei ole aina tarpeen hakea syyllistä. Onneksi meillä ei ole vaadittukaan sotasyällisysoikeudenkäynnin kaltaista pankkisyällisysoikeudenkäyntiä ja vaikka reaktiot pankkeja kohtaan ovat saaneet myös primitiivisiä piirteitä, niin pankkitukimiljardeihin suhteutettuna reaktiot lienevät kuitenkin kohtuulliset.

Pankkikriisin kaltaiset ilmiöt nostavat esille oikeutetun keskustelun taloudellisen toiminnan moraalista, jota *Vartiainen* osaltaan kirjoituksellaan peilailee. Hän kirjoitti mm. seuraavasti "... *koko rahoitusjärjestelmään ja talouteen liittyvän systeimiriskin arvioimista ei voida pitää sellaisena vaatimuksena, jonka laiminlyönti johtaisi syyllisyyteen*". Koska pankkisyällisysoikeudenkäyntiä ei ole vaadittu, on kysyttävä mitä tällä tarkoitetaan?

Olen kuullut monia selityksiä siitä, että neuvostokaupan romahdus ja vaihtotaseongelmat tulivat ihmeellisenä yllätyksenä. Kuitenkin näiden ilmiöiden taustoista oli hyvää tietoa. Suomalaiset pankkimiehet tiesivät hyvin kiinteistöjen vakuusarvoja hyväksyessään, että hintataso on monin paikoin esimerkiksi keskieurooppalaisiin hintoihin verrattuna käsitämättömän korkea. Sitten väitetään naama peruslukemilla, ettei ajatus hintojen putoa-

misesta voinut juolahtaa mieleenkään.

Riskianalyysi kuuluu aina osana hyvään johtamiseen, asia määritellään jo kansainvälisessä laatujohtamisen ohjestandardissa (ISO 9004, kohta 0.4). Laadun puutteet aiheuttavat aina kustannuksia ja turhimmat laatuksennukset ovat tyypillisesti seurausta analyysityön pinnallisuudesta ja uskonvaraisuudesta.

Professori Bengt *Holmström* toi Kansantaloudellisessa yhdistyksessä esiin pankkikriisin hoidossa tarvittavat moraaliperiaatteet:

- Pankkeja on yleisen edun vuoksi tuettava.
- Herrat pitää erottaa.

Erottamisen perusteeksi ei tietysti tarvita syyllisyyden osoittamista. Pankeilla menee huonosti ja se riittää. Näin epäonnistuneen johdon ei tarvitse tuhlata (kallista) aikaansa epätoivoisiin selittely-yrityksiin, vaan se voi keskittyä purkamaan rehellisesti tuntojaan esimerkiksi muistelmakirjallisuuden keinoin. Vaikka pohjoismaisen hyvinvointi isännättömine yrityksineen ja kultaisine kädenpuristuksineen onkin eksynyt *Holmströmin* viitoittamalta lujalta polulta, ei ole mitään syytä olla palaamatta sille takaisin. Pankkitukea näyttää kansan silmissä menevän myös syyllisten palkitsemiseen. Tiukat johtamista koskevat moraalinormit eivät nyt ole "primitiivistä mentaliteettia" eikä virheiden vähättely auta kansantalouttamme eteenpäin.

Riskianalyysin kohtuuttomuuden päivittele-

misen sijasta ekonomistien kannattaisi vastaisen varalle opiskella riskianalyyysien tekemistä. Talousteoria, käytettävissä oleva tilasto- ja tie-

to-perusta ja muun muassa runsas tietokoneohjelmatarjonta antavat runsaasti käyttämättömiä mahdollisuuksia.